

Täysistunto

Torstai 13.2.2025 klo 16.00—19.23

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain ja positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 22 ja 25 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 216/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa ministeri Purran esittelypuheenvuorolla, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.01 **Valtiovarainministeri Riikka Purra** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sitten huomattavasti teknisempi asia. Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tulotietojärjestelmästä annettua lakia ja positiivisesta luottotietorekisteristä annettua lakia. Tavoitteena on saattaa tulotietojärjestelmästä annetun lain säännökset vastaamaan tarkemmin tietosuoja-asetuksen vaatimuksia.

Lainsäädäntöhankkeeseen on ryhdytty tietosuojavaltuutetun toimiston vuonna 2022 esittämien huomautusten johdosta, jotka liittyvät tarpeeseen avata lain rekisterinpitäjän vastuuta koskevan sääntelyratkaisun suhde EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisiin vaatimuksiin sekä arvioida sääntelyratkaisun tietosuoja-asetuksesta johtuvien vaatimusten mukaisuutta. Tulorekisteriyksikkö olisi jatkossakin tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä, ja Verohallinnon roolia täsmennettäisiin yhteisrekisterinpitäjäksi tulotietojärjestelmän teknisessä ylläpidossa.

Tulorekisteriyksikön rekisterinpitovastuiden laajentumisen vuoksi säännöksiä suoritusten maksajien vastuusta tulorekisterin tietojen oikeellisuudesta ja niiden viivytyksettömyydestä korjaamisesta kumottaisiin ja vastaavasti Tulorekisteriyksikölle mahdollistettaisiin uhkasakon asettaminen suoritusten maksajien lakisääteisen ilmoittamisvelvollisuuden tehosteeksi. Tulonsaajan kiistämän tiedon korjausvaatimus tehtäisiin suoritusten maksajien sijaan jatkossa Tulorekisteriyksikölle, mitä koskeva tieto kiistämisen kohteena olevine tietoineen luovutettaisiin laissa säädettyihin tietojen käyttötarkoituksiin tiedon käyttäjille ja positiiviseen luottotietorekisteriin.

Arvoisa puhemies! Tässä ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 4.1.2027, jotta Tulorekisteriyksikölle jäisi riittävästi aikaa uusien säännösten toimeenpanon edellyttämien toiminnallisten muutosten toteuttamiselle tulotietojärjestelmään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Ja sitten jatketaan keskustelua. Edustaja Kallio.

18.03 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kuten valtiovarainministeri totesi, tässä on kyse tällaisesta teknisestä asiasta, mikä ikävä kyllä ei korjaa sitä isoa ongelmaa, mikä positiiviseen luottotietorekisteriin liittyy, ja käytän nyt tämän tilanteen hyväksi sen esiin nostamiseksi.

Kyseessä on rekisteri, johon kootaan tiedot yksityishenkilöiden luotoista ja tuloista. Rekisterin tavoitteena on torjua kotitalouksien ylivelkaantumista, parantaa luotonantajien kykyä arvioida luotonhakijoiden luottokelpoisuutta, auttaa yksityishenkilöitä hallitsemaan omaa talouttaan, tarjota luotettavaa tietoa luottomarkkinoista ja helpottaa luottomarkkinoiden seurantaa ja valvontaa.

Positiivinen luottotietorekisteri on otettu käyttöön 1.4.2024. Samassa yhteydessä avautui rekisterin sähköinen asiointipalvelu yksityishenkilöille. Rekisteri otetaan käyttöön kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa rekisteriin tulevat kuluttajaluottojen ja näihin rinnastuvien luottojen tiedot. Luotonantajat ovat voineet ilmoittaa tietoja rekisteriin 1. helmikuuta 2024 alkaen. Toisessa vaiheessa, tämän vuoden joulukuun alusta, luotonantajat alkavat ilmoittaa muille yksityishenkilöille kuin kuluttajille myönnettyjä luottoja. Toisen vaiheen tietoja voi hakea rekisteristä 1.4.2026 alkaen.

Laissa määritetyillä viranomaisilla on oikeus saada tietoa luottotietorekisteristä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Luottotietorekisterin tietoja saavat Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Rahoitusvakausvirasto, Suomen Pankki sekä Tilastokeskus.

Arvoisa puhemies! Yksityishenkilöiden hakiessa lainaa on luotonantaja velvoitettu tarkistamaan luotonhakijan luottokelpoisuus. Tämä tapahtuu siten, että luotonantaja pyytää positiivisesta luottotietorekisteristä luottotietorekisteriotteen. Tämä ote sisältää ajantasaiset tiedot rekisteriin ilmoitetuista luotonhakijan luotoista sekä tuloista. Nyt on käynyt ilmi, ettei toiminimiyritysten eikä myöskään monien muidenkaan yrittäjien, muun muassa maatalousyrittäjien, tulotietoja luottotietorekisteristä löydy. Lainatiedot sitä vastoin löytyvät, mikä antaa kyseessä olevan yrittäjän taloustilanteesta virheellisen kokonaiskuvan. Tämän seurauksena luotonantajille on muodostunut peruste olla myöntämättä rahoitus kyseessä oleville yrittäjille. Pelkästään toiminimiyritysten määrän ollessa yli 250 000 koskettaa tämä asia suurta joukkoa suomalaisia. Tulotietojen puuttuessa rekisteristä oletus on, että yrittäjä olisi maksukyvytön. Tämän myötä esimerkiksi osamaksukauppa voi jäädä toteutumatta.

Suomen Yrittäjien ekonomisti Petri Malisen mukaan yksi suurimmista positiivisen luottotietorekisterin ongelmista on se, etteivät kaikki yritystulot näy siellä. Tällaisia ovat esimerkiksi toiminimiyrityksenä saadut tulot. Elinkeinotoiminnan tuloja tai pääomatuloja rekisterissä ei ole, sillä nämä tiedot eivät näy tulorekisterissä, johon positiivisen luottorekisterin tiedot perustuvat.

Asiakkaalla on mahdollisuus täydentää tietoja luotonantajalle, mutta tätä mahdollisuutta ei ole kaupantekotilanteissa, joissa on kyseessä niin sanottu automatisoitu päätöksenteko. Se perustuu rekisteritietoihin, eikä siinä ole asiakkaalla mahdollisuutta täydentää tietojään. Tyypillisiä tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kodinkoneen tai matkapuhelimen hankinta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

Myös Verohallinto myöntää ongelman olemassaolon ja harmittelee tilannetta mutta ei aio tehdä asialle mitään. Verottaja ei myöskään valvo tietojen oikeellisuutta, vaan niistä on yrittäjän itse tehtävä korjauspyyntö luotonilmoittajalle.

Arvoisa puhemies! Teimme yhdessä keskustan kansanedustajien kanssa kirjallisen kysymyksen hallitukselle siitä, mihin toimenpiteisiin se aikoo ryhtyä edellä kuvattuihin positiivisen luottotietorekisterin ongelmiin liittyen. Kysymykseemme vastasi oikeusministeri Leena Meri. Vastauksen keskeinen sisältö oli seuraava: Ministeriössä on käynnissä kuluttajansuojalain muuttamista koskeva hanke, jossa pannaan täytäntöön uusi kuluttajaluottosopimuksia koskeva direktiivi. Direktiivi sisältää tarkempia säännöksiä luottokelpoisuuden arvioinnista, kuten kuluttajan oikeuksista tilanteessa, jossa luottokelpoisuuden arviointiin liittyy henkilötietojen automaattista käsittelyä. Oikeusministeriössä on lisäksi suunnitteilla rekisteristä annetun lain jälkiarviointi, joka on tarkoitus toteuttaa neljän vuoden kuluessa siitä, kun rekisteri on otettu käyttöön kuluttajaluottojen osalta. Tämän jälkiarvioinnin yhteydessä on mahdollista arvioida rekisterin kehittämistarpeita. Mikäli positiivisen luottotietorekisterin tietosisältöä katsottaisiin tarpeelliseksi kehittää yritystoiminnasta saatuja tuloja koskevien tietojen sisällyttämiseksi siihen, asia vaatisi ministerin mukaan perusteellista arviointia käytettävissä olevista lähteistä, mahdollisesti ainakin tulotietojärjestelmästä annetun lain muutoksia sekä lisärahoitusta. Ministeri Meren vastauksessa käytiin läpi myös aihetta sivuavaa muuta lainsäädäntöä, mutta konkreettisia eikä nopeita toimenpiteitä asiantilan korjaamiseksi ei ole luvattu.

On selvää, että hallituksen tulee ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin liittyen tämän rekisterin ongelmiin, jotka estävät yrittäjien luotonsaannin. Oikeusministeriön suunnitelmat lain jälkiarvioinnista tulevat aivan liian hitaasti ja liian myöhään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? — Olkaa hyvä.

18.08 Valtiovarainministeri Riikka Purra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puhujan huomiot eivät varsinaisesti koske lainkaan tätä hallituksen esitystä, mutta yleisesti positiivisen luottotietorekisterin rooli kotitalouksien ylivelkaantumisen torjumisessa on tämä peruste, ja rekisteri on tällaisena ollut voimassa vajaan vuoden, ja tätä hyödynnetään kyllä paljon luotonantajien puolelta. Yli puoli miljoonaa otetta pyydetään kuukauden aikana. Tässä on ollut joitakin ongelmia, ja näitä käsiteltiin tässä edellisessä puheenvuorossa, virheitä ja myös teknisiä haasteita, joihin varmasti haetaan kaikkiin ratkaisuja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia. — Muita puheenvuoroja ei ole, joten keskustelu on päättynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.